

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju

Leopoldina Mekina – prva povojna žrtev slovenske Ozne

(Varnostna analiza primera)

Leopoldina Mekina
(Vir: Borec, 1993 Ljubljana)

Zakaj je bila Leopoldina Mekina, sekretarka KPS v Ljubljani, proglašena za izdajalko in gestapovko?

Slovenski Ozni (Udbi) so v zadnjem obdobju pripisani mnogi zločini, predvsem množični (poboj domobrancev), pa čeprav nimamo objektivne in strokovne analize zgodovinarjev o dejanskih vzrokih za takšno ravnanje (tajni protokoli zaveznikov leta 1945 na Jalti in v Potsdamu o postopkih proti nacistom, fašistom in njihovim sodelavcem – kolaborantom).

Manj znano je, da je v nasprotju z znano parolo (Moše Pijade - Čiče) »Naša revolucija je poštena – naša revolucija ne žre svojih otrok!« slovenska Ozna zagrešila nekaj posamičnih likvidacij.

Verjetno je najbolj znan primer Leopoldine Mekina¹, partijske sekretarke v Ljubljani, ki je bila aretirana januarja 1945 – maja istega leta pa umorjena s strani Ozne, z obtožbo, da je bila izdajalka in gestapovka.

K temu je največ pripomoglo pričevanje znank (Mare Kraljeve, Fanči Bernikove, Lojzke Kerševanove) in matere Rike Geržinič v članku *Iz življenja Nede Geržiničeve*², v katerem je zapisana izjava je Nede Geržinič: »Vse je bilo izdano. **Izdajalka pa je bila Mimi, ki je bila že dalj časa v službi gestapa** in je vse vedela. Zato je tudi mene zadrževala v bunkerju in me ni pustila v hribe. Posledica njene izdaje je bila aretacija sto in sto naših ljudi, naših najbolj predanih delavcev.«

V raznih člankih in spominskih pričevanjih je Mekinovi celo pripisano, da je izdala skoraj 800 aktivistov OF v Ljubljani!

Kljub kasnejšim analizam in ugotovljenim dejstvom, da je šlo za zavajanje in neresnice, pogumna Leopoldina Mekina ni bila uradno rehabilitirana niti razglašena za narodno herojinjo!

Po letu 1991 so slovenska sodišča rehabilitirala mnoge posameznike, le na Leopoldino Mekina so pozabili, pa četudi so imeli dovolj pričevanj in strokovnih analiz, da bi nalogo uspešno opravili.

Leopoldina Mekina – izdana, likvidirana in zamolčana!

Brez dlake na jeziku je dr. Vida Deželak Barič³ pred leti očitala Silvu Grgiču, da je »... med žrtve domobrancev oziroma politične policije brez zadržkov prištel znano ljubljansko aktivistko **Leopoldino Mekina**, ki je bila kot sekretarka KPS in OF ljubljanskega okrožja aretirana v množičnih aretacijah pozimi 1944–1945, nato pa je bila ob koncu vojne neznano kje in kako umorjena. Uradno naj bi jo umorila politična policija takoj po vojni, 4. maja 1945, v bližini Turjaka, toda dolgo je že od tega, odkar je bil podan utemeljen dvom v takšno uradno razlago. Vprašanje usode Leopoldine Mekina je bilo v Ljubljani prisotno leta in leta, o tem se je precej razpravljalo in pisalo (!) in **vse analize kažejo, da je bila Mekinova skoraj gotovo ena prvih povojnih žrtev Ozne**. Resnično nas čudi, da avtor ob tako znanem primeru teh ugotovitev ni niti omenil.«

¹ Leopoldina (Poldka) Mekina, rojena 17. 10. 1908 v Trstu, znana aktivistka OF in nazadnje sekretarka OK KPS v Ljubljani, psevdonimi: »Bogo«, »Mimi«, »Polonca«, »Nežka«, »Trdina«, »Mlakar«, »Naglič II«, »Roman« in »Marija«, aretirana v ilegalnem bunkerju na Gerbičevi 22 v Ljubljani skupaj z Nedo Geržinič po izdaji Nade Dolenc, umorjena po osvoboditvi s strani Ozne kot »izdajalka in gestapovka« in 15. 5. 1945 podtaknjena med turjaške žrtve.

² *Naše borke - Ob 5-letnici ustanovitve OF*, Ljubljana, 1945, str. 82.

³ Ivo Žajdela, intervju z dr. Vido Deželak Barič o številu vojnih in povojnih žrtev v Sloveniji, *Družina*, 5. 6. 2011.

Znani raziskovalec Milan Brezovar⁴ je naravnost šokiral strokovno in predvsem partizansko javnost, ko je leta 1988 nedvomno dokazal, da domobranska policija 4. maja 1945 na Turjaku ni umorila zaprte Leopoldine Mekina, temveč da je Ozna 19. maja 1945 na dokaj primitiven način skušala med turjaške žrtve podtakniti tudi truplo Mekinove! Vsekakor pa prej umorjene!

Deset let kasneje je Vera Hutar⁵ na osnovi osebnega sodelovanja z Mekinovo in dostopne arhivske dokumentacije dokazala, da Leopoldina Mekina ni bila izdajalka niti gestapovka, temveč požrtvovalna in pogumna okrožna sekretarka KPS in OF v Ljubljani, ki bi si upravičeno zaslužila naslov narodne herojinje!

Ker pa so gestapovci in domobranski policisti spretno razširili govorice, da je Mekinova v zaporu izdajala, so temu nasedle ne samo njene sotrpinke, temveč tudi odgovorni v slovenski Ozni.

Seveda, pisnega dokaza o tem zločinu ni, ker se dobro ve, da so se v Ozni ukazi za množične in posamične likvidacije izdajali vedno samo ustno. Posredni dokaz je seveda navedel Milan Brezovar, ko je razkril tudi dokumentacijo o tem, kako so Leopoldino Mekina »proglasili« za 30. turjaško žrtev!

Seveda pa Brezovar ni do razkril, kdo vse je sodeloval pri tem nečednem dejanju, čeprav je očitno, da bi o tem lahko pričali člani »komisije za ugotavljanje zločinov okupatorja in njihovih pomagačev«, ki so bili 15. maja 1945 prisotni pri izkopu 29 žrtev na Turjaku, in to:

- dr. Janko Lavrič, v. d. tajnik izredne komisije,
- dr. Franc Hribar, univ. profesor in predstojnik patološko-anatomskega inštituta v Ljubljani, član izredne komisije,
- Čoro Škodlar⁶, predstavnik Ministrstva za prosveto, član izredne komisije, in
- Iva Nosan, zapisnikarica izredne komisije.

Uradno je znano, da je **Silvo Šivic**⁷, član mestne komisije za ugotavljanje zločinov okupatorja pri Okrožnem odboru OF za Ljubljano, dne 9. 5. 1945 prijavil Ferdu Koširju, predsedniku omenjene komisije, tri grobišča pri Turjaku, ki so jih odkrili vračajoči se zaporniki iz Ribnice (29 žrtev je bilo zakopanih v treh jamah, in sicer: 14, 12 in 3 = 29 trupel – svojci so Leopoldino Mekina mrtvo videli v krsti na Žalah, 19. 5. 1945, v zimskem oblačilu in gozdarjih, po prekopu pa samo v spodnjem perilu).

⁴ Milan Brezovar, *Žale v Ljubljani – priča dogajanj med vojno, II. Turjaške žrtve*, Borec, 1988, Ljubljana.

⁵ Vera Hutar, *Žrtvovana – Zamolčana resnica o Leopoldini Mekini*, Novo mesto, 1998, Dolenjska založba.

⁶ Čoro (Franc) Škodlar, 1902–1996, slikar, novinar, član OF, član komisije za ugotavljanje kulturne škode po okupatorju, uslužbenec Ministrstva za prosveto RS.

⁷ Šivic Silvester (tudi Silvo) - Dolfe, rojen 25. 10. 1909 v Ljubljani, podjetnik, Glinškova ulica 4 – referent komisije za ugotavljanje zločinov okupatorja pri OO OF Ljubljana (Viri, INZ, Ljubljana, 1996). Umrli 1982.

Kdo je bil Silvo (Silvester) Šivic?

Seveda moram takoj povedati, da sem ta članek začel pisati prav zaradi navedbe, da je prav Silvo Šivic »odkril« grobišča na Turjaku!

Bralce moram spomniti na svoj članek o dr. Vladimirju Kantetu⁸, v katerem sem tudi navedel podatek, da je Kanteta izdal S. Š. oziroma Silvo Šivic, ki je bil tudi Kantetov namestnik na ljubljanski politični policiji, pa tudi sodelavec Vos-a od 1942 in šef ljubljanske komisije za ugotavljanje okupatorjevih zločinov, aretiran januarja 1945, dr. Hacin ga je kaznoval z dvomesečnim prisilnim delom v Ribnici, po osvoboditvi je menda »odgovarjal«!

Zanimivo, kajne?

Ko je Ivo Svetina decembra 1944 odhajal iz Ljubljane v partizane, je partijske zadeve predal Leopoldini Mekina, ki pa ni hotela sprejeti na zvezo dr. Kanteta, ker se ni čutila sposobne, da bi z njim sodelovala. Zato je Svetina Kanteta predal na zvezo Silvu Šivicu, ki je bil tudi Kantetov namestnik na policiji, sodelavec Vosa od 1942, zelo verjetno pa tudi stari agent Gestapa!

V omenjenem članku sem zapisal tudi naslednje: *»Javno so zapisane oz. znane štiri inačice, in sicer: - zaprta Leopoldina Mekina - Mimi (Bogo itd.), vodilna funkcionarka OF in Vos v Ljubljani, je menda izdala mnogo aktivistov OF, tudi dr. Kanteta, ustreljena 4. maja 1945 na Turjaku (izjava Paula Duscha, šefa Gestapa v Ljubljani); - Silvester (Silvo) Šivic, namestnik dr. Kanteta, vosovec od 1942, zaprt 1945, na zaslišanju izdal agentu dr. Joži Miheliču, da je dr. Vladimir Kante komunist in tajni sodelavec Vos-a s psevdonimom »Lija«, takoj obvestil šefa Gestapa Paula Duscha, ta pa ukazal dr. Lovru Hacinu, da se dr. Vladimir Kante aretira (izjava dr. Lovra Hacina na sojenju 1946); - pri Mariji Kraljevi, Gerbičeva 22, so gestapovci našli v bunkerju arhiv Vos-a in obenem aretirali Nedo Geržinič, vodjo arhiva, in Leopoldino Mekina - Mimi, vodilno ljubljansko funkcionarko OF. Prav arhivski dokumenti s psevdonimom »Lija« so najbolj obremenjevali dr. Kanteta (izjava Danice Lovrenčič in dr. Lovra Hacina); - partizanski radio je po osvoboditvi Beograda oktobra 1944 poročal tudi o vojnih zločincih v Sloveniji, tudi o dr. Lovru Hacinu, ni pa bil omenjen dr. Vladimir Kante, njegov namestnik, kar je bilo menda gestapovcem zelo sumljivo (izjava Ivanke Gruntar, sorodnice).*

Verjetno bi bilo zanimivo »odkriti« kdo je predlagal okolico Turjaka za likvidacijo turjaških žrtev? Silvo Šivic sicer navaja, da so »neki ljudje na prisilnem delu v Ribnici«, med njimi tudi Mara Kralj, soproga akad. slikarja iz Ljubljane, slišali za strele na Turjaku, ko so DM ubili nekega civilista blizu pošte in ga potem odvedli v »Smrečji gozd« pod Turjakom ...

⁸ Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju, *Dr. Vladimir Kante, namestnik upravnika politične policije v Ljubljani – Kdo ga je izdal nemškemu Gestapu?*, www.vojastvo-military.si (vstavljeno 18. 8. 2014).

Leopoldina Mekina je vzdrževala zvezo tudi z omenjenim Šivic Silvestrom - Dolfetom, ko ji je poročal o stikih z »Lijo« – dr. Kantetom. To pomeni, da je Mekinova poznala položaj dr. Kanteta, kar obenem tudi pomeni, da izjava Lidije Šentjurg in Iva Svetine o tem, da Mekinova ni vedela za dr. Kanteta, ni točna!

In kdo je bil Silvo Šivic? Na spletu sem našel še dva podatka. V leksikonu *Jugoslovenski savremenici*⁹ je avtor članka (šs) napisal naslednje: »ŠIVIC Silvo (25. 10 1909, Radovljica), profesor Više upravne šole u Ljubljani za Javnu upravu i direktor VUŠ. Diplomirao na pravnom fakultetu. Za vreme rata član Komisije OF za utrdjivanje zločina okupatora. Posle oslobođenja bio na raznim dužnostima u državnoj upravi. Napisao više stručnih članaka i rasprava. Adresa: Ljubljana, Glinškova 4«.

Iz slovenskega Cobissa je vidno, da je Silvo Šivic avtor dveh učbenikov: *Organizacija in delo državne uprave* (1966) in *Organizacija in delo javne uprave* (1968).

Mojo pozornost je vzbudilo predvsem obnašanje Franca in Ivanke (Nine) Škodlar¹⁰, ki sta bila obsojena na 8 oz. 5 let zapora, ker naj bi širila lažne vesti, da je bilo vodstvo OF v Ljubljani, tudi Ivo Svetina, povezano z Gestapom, pa tudi, ker naj bi si protipravno prisvojila okrog 400 vrednih (zaplenjenih) predmetov.

Zanimive so bile naslednje navedbe javnega tožilca:

- V bivši Jugoslaviji sta oba imela čudne zveze z različnimi tujimi obveščevalci.
- Ivanka Škodlar je kot agentka jugoslovanske obveščevalne (vojaške?) službe večkrat potovala v (rodni) Kobarid in druge primorske kraje ter imela tesne stike z italijanskim obveščevalnim oficirjem Bicchijem.
- Franc Škodlar - Čoro je bil v Ljubljani sodelavec dr. Milka Brezigarja, tajnega sodelavca ObC VKJ v Ljubljani in UJKE v Beogradu ter glavnega agenta britanske Soe v Sloveniji¹¹, sicer starega znanca in rojaka (v ateljeju fotoreporterja Franca Škodlarja na Miklošičevi 15 je Brezigar leta 1938 postavil radijsko postajo zaradi predvolilnega boja za poslanski položaj v Beogradu).
- Po letu 1941 se je Ivanka Škodlar povezala z nemškim orožnikom Čebušnikom v Kranju in se z njim vozila na motorju po Smledniku, zatem pa so 1942 sledile številne aretacije članov OF v Smledniku. Ko se je vrnila k možu v Ljubljano je delala v OF in AFŽ. Hotela se je vriniti tudi v Vos, pa ji ni uspelo.
- Po kapitulaciji Italije je Franc Škodlar odšel v partizane, vendar je zaostal za svojo enoto. Prišel je v Kobarid k svoji tašči, kjer pa je bil aretiran in odpeljan v Tolmin. Tu je dobil stik z znanim agentom Abwehra dr. Ilijo Petričem, ki mu je »preskrbel«

⁹ *Jugoslovenski savremenici – Ko je ko u Jugoslaviji*, Hronometar, 1970, Beograd.

¹⁰ *Sodna obravnava proti Škodlarjevima je razkrila vzroke množičnih aretacij ljubljanskih aktivistov OF v letu 1945*, Ljubljanski dnevnik, št. 58, 6. 9. 1951. Oba sta bila aktivista OF, po osvoboditvi pa uslužbenca Federalnega zbirnega centra pri ministrstvu za prosveto LRS, iz Kobarida, stanujoča v Ljubljani, Igriška ulica 2.

¹¹ Dr. Mirko Brezigar - Branko (»Brankova organizacija), Jerca Vodušek - Starič, *Slovenski špijoni in Soe 1938–1942*, Ljubljana, 2002, str. 13 –139.

mesto tolmača v štabu neke SS enote v Gorici, od koder je ponovno »odšel« v partizane!

No, leta 1987 je Nina (Ivanka) Škodlar v članku *Ob pogrebu turjaških žrtev*¹² izjavila naslednje: 1. 2. 1945 je bila aretirana in mučena na policiji v Ljubljani, 4. 5. 1945 pa so jo poslali v delovno taborišče v Ribnico. V Ljubljano se je vrnila 6. maja 1945 in bila članica odbora OF v Ljubljani. Kmalu po osvoboditvi je neki policist pripeljal na vozičku policijske zapisnike, rekoč, da mu je bilo naročeno, da jih zažge, pa tega ni storil. Po nasvetu Mire Tomšič je Nina zapisnike shranila v bivšo Rupnikovo pisarno na magistratu. Zapisnike je potem izročila Vladimirju Kaduncu na Ozni v Zupančičevi 9. Zapisnik Mekinove je bil najobsežnejši, saj je imel okrog 90 strani v trojniku. Ko je izvedela, da bo Mekinova predlagana za narodno herojinjo, je zapisnik pokazala Edu Turnherju, članu kontrolne komisije. Naslednji dan ji je zapisnik vrnil in tudi povedal, da »... ta ženska ne bo nikoli narodna herojinja«!

Leopoldina Mekina ni bila izdajalka niti gestapovka!

Vendar pa so organi Udbe že do leta 1951 nedvomno ugotovili, da Leopoldina Mekina ni bila izdajala niti agentka Gestapa!

Na podlagi dokumentov domobranske policije in Gestapa so ugotovili tudi naslednja dejstva:

- Bunker na Gerbičevi 22 je izdala Nada Dolenc.
- Zapisnik o zaslišanju Leopoldine Mekina, ki je obsegal več kot 100 strani, je bil zbirni zapisnik domobranske policije o vseh aktivnostih OF in KPS v Ljubljani (izjava Naceta Čretnika, zasliševalca).
- Paul Duscha, šef Gestapa v Ljubljani, je izjavil, da je Leopoldino Mekina izdala Nada Dolenc, pa tudi, da Mekinova ni bila agentka Gestapa!

Pa vendar so se klevete proti Leopoldini Mekina nadaljevale.

Le zakaj?

Kdo in zakaj je likvidiral Leopoldino Mekina?

Odgovor sem verjetno našel v knjigi *Zamolčana* avtorice Vere Hutarjeve, na str. 23, ko je zapisala, da je bil **Ivo Svetina Poldkin intimni prijatelj**¹³, na katerega se je mati Marija nenehno obračala vse do leta 1969, ko ji je obljubil, da je bo končno obiskal, pa vendar ni

¹² 567 – *Revija za zgodovino NOB in ohranjanje revolucionarnih tradicij*, 1987, Ljubljana.

¹³ Vladimir Svetina - Ivo, 1908–1988, sekretar OF in KPS v Ljubljani (decembra 1944 predal obe dolžnosti Leopoldini Mekina), vodja Vos-a v Ljubljani, od januarja 1945 pomočnik načelnika Ozne za Slovenijo, pozneje tudi notranji minister in poslanec.

držal besede! Bil je dejansko edini, ki bi lahko razvozlal smrt Leopoldine Mekina in predlagal njeno rehabilitacijo, pa tega ni storil! Tako mati Marija Mekina.

Nasprotno, kljub ugotovitvam Udbe julija 1951 (operativca: Zvone Gabrič in Dušan Čavlovič) ter sodbe Okrožnega sodišča v Ljubljani z dne 6. 9. 1951, da je bila Leopoldina Mekina po krivem obrekovana kot izdajalka in gestapovka, saj je bunker na Gerbičevi 22 izdala Nada Dolenc (njo in še 160 aktivistov pa je predtem izdal Ivan Erceg), se je gonja proti Mekinovi nadaljevala. Naj samo naštejemo pisce člankov:

- Jože Vidic, v knjigi *Po sledovih črne roke*, 1982 (izognil se je ugotovitvam Udbe in okrožnega sodišča iz leta 1951, da Leopoldina Mekina ni bila izdajalka in gestapovka).
- Hela Škulj in Ada Krivic-Dequal, *Prispevek k življenjepisju Nede Geržinič, Borec*, št. 12, 1985 (tudi opis izdajstva Leopoldine Mekina, 86 strani, pričevanje bivših aktivistk OF).
- Mira Svetina, Lidija Šentjurec in Vladimir Svetina, *Prispevki k raziskavi narodnoosvobodilnega gibanja v Ljubljani v zadnjem letu okupacije, Borec* št. 2, 1986 (Leopoldina Mekina ni mogla izdati Vladimirja Kanteta, ker ga ni poznala, kar pa seveda ni točno!).
- Mojca Drčar - Murko in Srečo Zajc, članek *Zgodba, dolga celo življenje, Teleks* št. 50, 1987 (zamolčala ugotovitve Okrožnega sodišča v Ljubljani leta 1951 in Leopoldino Mekina opisala kot izdajalko, gestapovko in neuravnovešeno osebo!).
- Nina Škodlar, članek *Po pogrebu turjaških žrtev, 567, Revija za zgodovino NOB in ohranjanje revolucionarnih tradicij*, 1987 (navaja, kako je dobila zapisnike Leopoldine Mekina in jih odnesla na Ozno v Ljubljani).
- Milan Brezovar, članek *Žale v Ljubljani – priča dogajanj med vojno*, Ljubljana, *Borec* št. 2, 1988 (dokazal, da je truplo Leopoldine Mekina 19. 5. 1945 podtaknjeno k pobitim turjaškim žrtvam!).
- Mira Svetina, *Partija in OF v letih 1943 do 1945* v knjigi *Ljubljana v ilegali*, 1970 (nobene besede o Leopoldini Mekina).
- Članek Olge Lilik, *Moja sestra Leopoldina Mekina, Borec* št. 3-4/1993 (objavljen po pritisku GO ZBNOV).
- Lojz Tršan, *OF v Ljubljani – Organiziranost v času italijanske okupacije 1941–1943*, Ljubljana, 1995 (na koncu knjige je kot »dodatek« naveden *Zapisnik o zaslišanju Mekine Leopoldine, sestavljen na Upravi policije v Ljubljani*, ki obsega 96 strani, avtor pa ga je menda dodal, da prikaže »organizacijsko strukturo OF do osvoboditve mesta«!).

Še vedno pa ni odgovora na glavno vprašanje: Zakaj je Ozna takoj po osvoboditvi likvidirala Leopoldino Mekina?

Zanimivo: na to vprašanje je skušal javno odgovoriti Vlasto Kopač, eden od obsojencev na dachauskem procesu¹⁴, ko so ga leta 1947 v zaporih »mlatili« do nezavesti ljubljanski in beograjski udbovci, ker so hoteli izvedeti, kje je bil bunker Leopoldine Mekina in kdo jo je izdal. Kopač je odgovoril takole:

*»Beograjska Rankovičeva pomočnika in kar je bilo ostalih zasliševalcev iz Beograda o Nežinem bivanju v bunkerju gotovo niso ničesar vedeli. Zadevo je torej pripravil nekdo od tukaj, naš človek, ki je imel interes, da pokaže na Nežinega izdajalca. To je bil človek, ki je bil **najbolj kritiziran, ker je Nežo postavil, čeprav ni bila sposobna za vodenje tehnike** in o tehniki tudi ni imela dosti pojma. Kdo je bil to, lahko domnevam. Ta človek je očitno hotel dobiti grešnega kozla ... Ne bom ga imenoval, se pa lahko domneva, kdo je bil, kdo sta bila ali kdo so bili«.*

Meni je odgovor povsem znan.

Kakor koli obrnemo: gestapovski peklenski načrt je uspel!

Oznovci so seveda hitro zvedeli za izjavo Nede Geržiničeve, da je bila glavna izdajalka Leopoldina Mekina, ki so jo gestapovci tudi sami namerno širili med zapornicami. In ko so oznovci po 4. maju 1945 tudi izvedeli, da med turjaškimi žrtvami ni bilo Leopoldine Mekina, »glavne izdajalke in gestapovke«, so šefi Ozne (pre)hitro sprejeli svojo odločitev – likvidirati Leopoldino Mekina! Seveda pa so določili tudi likvidatorja, vendar ni znano kdo je bil to niti kdaj je bila umorjena.

Devetindvajset turjaških žrtev na čelu z Nedo Geržinič je 4. maja 1945 na Turjaku v treh na hitro skopanih jamah, brutalno likvidirala skupina (pijanih) domobranskih paznikov, ki jih je vodil upravnik zapora Jože Hlebec, bivši četniški podporočnik s psevdonimom »Krpan« (v zaporu Udbe naredil samomor)¹⁵.

Za »zgodovino« tega primera pa bo zanimivo tudi dejstvo, da Leopoldina Mekina in Neda Geržinič sploh nista bili konec aprila 1945 (na seznamu) v policijskem zaporu v Ljubljani¹⁶. Bila je le Ivanka Škodlar!

Le kdaj bo slovensko Vrhovno sodišče končno rehabilitiralo Leopoldino Mekina?

¹⁴ *Prispevek za zgodovino represije na Slovenskem po 2. svetovni vojni, Neobjavljen intervju z Vlastom Kopačem iz leta 1986*, intervju vodil Peter Vodopivec, *Prispevki za novejšo zgodovino*, št. 2, 2012.

¹⁵ Marijan F. Kranjc in Slobodan Kljakič, *Plava garda*, Pro-Andy, 2006 Maribor (Jože Hlebec - Krpan, podporočnik, je bil poveljnik Gorenjskega četniškega odreda.

¹⁶ Vir: *Slovenke v narodnoosvobodilnem boju II/2*, Ljubljana, 1970.